

INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVES IN MUSIC EDUCATION

BRANKA ROTAR PANCE

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

Branka.RotarPance@ag.uni-lj.si

Jerneja Žnidaršič (ur.) (2020). *Interdisciplinary perspectives in music education* (Education in a competitive and globalizing world). Nova Science Publishers. (ISBN 978-1-53617-954-5)

Medpredmetno povezovanje je tema, ki je že dalj časa v ospredju znanstvenoraziskovalne pozornosti in strokovne prakse. Kontinuum obravnave medpredmetnega povezovanja je vpet v spreminjajočo se izobraževalno politiko, razvoj predmetnikov in učnih načrtov ter splošni družbeno-socialni kontekst. V slovenskem šolskem prostoru prve obravnave medpredmetnega povezovanja zasledimo v času med obema svetovnima vojnama. Na glasbenopedagoškem področju se je medpredmetno povezovanje pogosteje preučevalo v osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja. V skladu z nadgradnjo splošne pedagoške doktrine se je tekom desetletij spreminjala tudi terminologija. Največji vpliv na to je imela literatura, objavljena v angleščini. Na začetku 21. stoletja so v slovenskem prostoru večjo pozornost začeli namenjati interdisciplinarnim raziskavam tako v izobraževalnem sistemu kot tudi v povezavi z drugimi vedami.

Za mednarodno predstavitev slovenskih interdisciplinarnih raziskav, strokovnih praks in perspektiv glasbene vzgoje in izobraževanja je leta 2020 poskrbela Jerneja Žnidaršič. Uredila je znanstveno monografijo *Interdisciplinary Perspectives in Music Education*, ki jo je izdala ameriška založba Nova Science Publishers. V njej je povezala prispevke petnajstih slovenskih avtorjev, ki bralcu omogočajo uvid v teoretično podstat medpredmetnega povezovanja, različnih interdisciplinarnih konceptov, izvirne raziskovalne izsledke, strokovne ugotovitve in primere iz pedagoške prakse.

Sistematičen pregled literature je osnova za razumevanje razvoja tematskega področja in z njim povezanih (glasbeno)pedagoških obravnav. Jerneja Žnidaršič ga poda v prvem poglavju, naslovljenem »The Conception and Applications of Interdisciplinary Perspectives in (Music) Education«. Med novejšimi koncepti izpostavlja multidisciplinarnost, interdisciplinarnost, transdisciplinarnost in predstavi različne učne strategije. Posebno pozornost nameni integraciji umetnosti. Ob tem odpira vprašanja o vlogi glasbe kot samostojne discipline in o vlogi glasbe v integrirani umetnosti.

Žnidaršičeva v povezavi s konceptom in cilji kulturno-umetnostne vzgoje v desetem poglavju monografije konkretno predstavi možnosti in koristi medpredmetnega povezovanja dveh osnovnošolskih predmetov: glasbene vzgoje in

zgodovine. V lastnem eksperimentalnem programu je razvila pristope, ki so pri devetošolcih spodbudili pozitivne spremembe v njihovi zainteresiranosti za klasično glasbo. Povečala se je tudi njihova samoiniciativnost za poslušanje klasične glasbe. Učenci so uzavestili pomembnost izbranih vrednot: kulture, umetnosti, ustvarjalnosti, znanja in kakovostne glasbe. Žnidaršičeva v sklepu predstavi shematični model načrtovanja in izvajanja interdisciplinarnih interakcij, ki vključujejo timsko delo učiteljev različnih predmetnih področij in umetnikov oz. zunanjih .

Na področje psihologije glasbe in njenih interdisciplinarnih povezav seže Katarina Habe, ki pod nekoliko poetičnim naslovom »Music: An Elixir of Wellbeing in a Child's Development« izpostavi vpliv glasbe na celostni razvoj otroka. Prispevek gradi na zgoščenem pregledu relevantne znanstvene literature, v kateri so obravnavani učinki glasbenih dejavnosti v otroštvu. Glasba kot univerzalni jezik spodbuja in podpira otrokov psihomotorični, čustveno-socialni in kognitivni razvoj, kar potrjujejo tudi novejša interdisciplinarna raziskave, v katerih se povezujejo psihologija glasbe, razvojna psihologija, glasbena pedagogika, nevrologija, etnologija in druge vede. Habetova izpostavi raziskovalne izsledke o vplivu glasbe na delovanje možganov in poslušanje glasbe v povezavi z Mozartovim učinkom. Ugotavlja, da se lokus pozornosti na izobraževalnem področju vse bolj usmerja v inkluzijo otrok s posebnimi potrebami. Interdisciplinarni pristopi vplivajo tudi na pogostejše povezovanje formalnih in neformalnih oblik učenja.

Izpostavljeni lokus se v monografiji kaže v prispevku Ksenije Burić »The Effect of Music Therapy on Young Children with Communication Difficulties«. V njem avtorica predstavi izsledke študije, v katero je bilo vključenih trinajst dečkov v starosti od dveh let in dveh mesecev do štirih let in devet mesecev. Cilj raziskave je bil preučiti vpliv glasbene terapije na muzikalnost, emocionalne veščine, socialne veščine in ekspresivno komunikacijo. Vsak deček je bil deset tednov kontinuirano deležen individualnega muzikoterapevtskega pristopa, nato je sledil desettedenski premor in po njem je bil izpeljan enajsti individualni terapevtski pristop. Rezultati so pokazali statistično značilne razlike v dvigu muzikalnosti, emocionalnih veščin, socialnih veščin in ekspresivne komunikacije. Pozitivne tendence so bile razvidne tudi v jezikovnem razvoju in simbolnih veščinah.

Kurikulum za vrtce (1999) v temeljnih postulatih izhaja iz celostnega razvoja otrok in je medpodročno zasnovan. Glasbene cilje in dejavnosti umešča na področje *Umetnost*. Medpodročnost je spodbudila več interdisciplinarnih raziskav, usmerjenih v predšolsko obdobje. Miha Marinšek in Olga Denac v prispevku »Effects of Music and Movement Programmes on Development of Rhythmic Abilities and Fundamental Motor Skills in Early Childhood« predstavljata teoretična izhodišča, na osnovi katerih sta izvedla eksperimentalno raziskavo med 5- in 6-letnimi otroki. Izpostavljata, da povezanost glasbe in gibanja zaznamo že v otrokovih spontanah dejavnostih. V raziskavi sta to pod-

krepila s posebej načrtovanimi in izvajanimi dejavnostmi v vrtcu, ki so vplivale na napredek otrok tako na področju ritmičnih kot tudi motoričnih sposobnosti. Rezultati so pokazali največji napredek v skladnem gibanju otrok z ritmom glasbe in v njihovem prepoznavanju trajanja tonov. Gibanje pri otrocih aktivira več senzornih kanalov, spodbuja razvoj glasbenega mišljenja in osmišljanje ritmičnega poteka glasbe. Tovrstni medpredmetni didaktični pristopi so usmerjeni k celostnemu razvoju otrok in vplivajo na trajnost razvitih veščin ter pridobljenih znanj.

Glasba otroke spontano spodbudi k plesu. Povezovanje glasbenih in plesnih dejavnosti otrokom omogoča globlje zaznavanje glasbenih prvin in glasbene forme. Olga Denac in Ana Tina Jurgec v prispevku »Music as an Incentive for Expressing Dance in Childhood« predstavita nekaj izbranih učnih modelov tujih avtorjev. Izhodišče za spontano povezanost oz. t. i. *nedeljivo celoto* otroka, glasbe in plesa je lahko tudi peta pesem. Njeni glasbeni parametri in besedilo pesmi ponujajo številne povezave z gibanjem in s plesom. Avtorici teoretično obravnavo podkrepita s primerom iz prakse: učno enoto za drugo starostno skupino v vrtcu. V njej ustvarita preplet različnih aktivnosti, ki na glasbenem področju izhajajo iz pesmi Olge Denac *The Sun and the Rain* in se na plesnem področju razvijejo v izvorno plesno igro.

Bogdana Borota v prispevku »Artistic Expression of Experiences after Listening to Music« predstavi različne pristope k poslušanju glasbe, podprte z znanstvenimi izsledki in didaktičnimi postopki za izvajanje poslušalske dejavnosti v vrtcu. Izpostavlja izkustveno poslušanje glasbe, kreativno poslušanje glasbe in otrokovo vzpostavljanje glasbene komunikacije ter izražanje doživetij ob predvajanih skladbah. Borota je v raziskavi, izvedeni na vzorcu 125 otrok druge starostne skupine, preučevala izoblikovani model kreativnega poslušanja glasbe. Pomemben način izražanja glasbenih izkušenj in doživetij so bile risbe otrok, ki so jih narisali v povezavi s poslušanim glasbenim delom. Avtorica jih je analizirala tako z vidika likovno-izraznih elementov kot tudi z vidika glasbenih elementov. V sklepu ugotavlja, da kombinacija različnih umetniških jezikov – besednega, likovnega in glasbenega – spodbuja estetski razvoj otrok in njihovo celostno doživljanje umetnosti.

V učnih načrtih vseh osnovnošolskih predmetov je posebno poglavje namenjeno medpredmetnim povezavam. Pri glasbeni umetnosti medpredmetnost izhaja iz nevroznanstvenih ugotovitev, ki pri glasbenih dejavnostih potrjujejo celostno učenje ob kompleksni aktivaciji in delovanju obeh možganskih hemisfer. Barbara Sicherl Kafol je tekom let posvetila vrsto prispevkov kompleksni razsežnosti medpredmetnih povezav glasbene umetnosti z drugimi predmeti. V monografiji se s soavtoricama Barbaro Podvršič in Majo Skrbe Dimec usmerja v obravnavo medpredmetnega povezovanja glasbene umetnosti s predmetom spoznavanje okolja v prvem triletju osnovne šole (»Interdisciplinarity of Music Education and Natural and Social Sciences in Slovene Basic Education«). Realizacija medpredmetnega povezovanja je bila preučena med 90 raz-

rednimi učitelji. Rezultati so pokazali, da učitelji medpredmetno povezovanje obeh predmetov načrtujejo predvsem na ravni dnevnih priprav, da ga udeležajo pri vseh oblikah izvajanja pouka (redni pouk, dnevi dejavnosti, šola v naravi, projekti) in da zaznavajo pomanjkanje ustreznih didaktičnih gradiv. Pri učencih se pozitivni učinki medpredmetnega povezovanja kažejo v njihovi motiviranosti, aktivnem sodelovanju, ustvarjalnosti in samostojnosti v učnih procesih.

Bojan Kovačič in Anja Šplinder obravnavata vključevanje glasbenih vsebin v pouk tujega jezika v prvem in drugem triletju osnovne šole (»The Inclusion of Musical Content in Foreign Language Lessons in Primary Education«). Tudi v tem primeru so bili v raziskavo vključeni učitelji, ki poučujejo tuj jezik (N = 129). Rezultati so pokazali, da je vključevanje ciljev, vsebin in učnih metod s področja glasbene umetnosti pogostejše v prvem triletju osnovne šole.

Bojan Kovačič in Črtomir Matejko preučujeta gibanje in ples z vidika fizične aktivnosti otrok med glasbenim udejstvovanjem med glasbeno nadarjenimi osnovnošolci v starosti šestih do desetih let (»Movement and Dance in the Context of Slovenian Musically Talented Pupils«). Raziskovala sta njihovo gibalno-plesno estetsko izražanje, gibalno-plesne sposobnosti in komunikacijo z občinstvom. Ekstrahirani faktor *gibanje in ples* sta preverjala v povezavi s spolom in starostjo glasbeno nadarjenih osnovnošolcev. Rezultati so na vseh treh področjih – gibalno-plesnem estetskem izražanju, gibalno-plesnih sposobnostih in komunikaciji z občinstvom – pokazali statistično značilne razlike v prid deklicam. Med različno starimi glasbeno nadarjenimi osnovnošolci pa statistično značilnih razlik ni bilo na nobenem od navedenih področij.

Povezovanje med umetnostnimi področji je Konstanco Zalar vodilo k raziskovanju, kako povezanost poezije prostega verza, glasbene ustvarjalnosti in dramatizacije gradi interdisciplinarni pristop k učenju skozi umetnost (»Free Verse Poetry and Music Making«). V monografiji je to edini prispevek s področja kvalitativnih raziskav, in sicer v kombinaciji multiple študije primera in fenomenološke raziskave. V raziskavi sta sodelovali dve skupini učencev, starih od sedem do devet let. V prvi skupini je bilo 12 učencev, ki so v glasbeni šoli obiskovali Orffovo skupino kot izbirni predmet. V drugi skupini je bilo 18 učencev, ki so obiskovali popoldansko interesno dejavnost po končanem pouku na eni izmed mestnih osnovnih šol.

Medpredmetno povezovanje inštrumenta in nauka o glasbi v glasbeni šoli je tema, ki jo obravnava Katarina Zadnik (»Cross-Curricular Connections between Instrument and Music Theory in Slovenian Music Schools«). Za mednarodno javnost je pomembna tudi zato, ker predstavlja tako osnovne značilnosti izvajanja predmetnika v programu *Glasba*, dosedanje raziskave na področju medpredmetnega povezovanja in vpetost slednjega v učne procese pri nauku o glasbi in solfeggiu (skupinski pouk) ter pri pouku inštrumenta (individualni pouk). Avtorica medpredmetno povezovanje v glasbeni šoli primerja z osnovnošolskim medpredmetnim povezovanjem. Ugotavlja, da je v glas-

benih šolah medpredmetnost udejanjena predvsem z vidika učnih vsebin in pojmov, primanjkljaj pa se kaže na ravni procesov učenja. Podrobneje analizira dejavnostni področji solfeggio in ustvarjanje, ki sta ciljno, procesno in glasbenorazvojno vključeni v vse učne načrte. V glasbeni šoli bi morali pri medpredmetnem povezovanju uporabljati ustrezne didaktične pristope in učne strategije. Pri učencih bi morali tudi z vidika medpredmetnega povezovanja razvijati kritično vrednotenje in reflektiranje učnih procesov, ki vodijo k razvoju in uporabi funkcionalne glasbene pismenosti.

Interdisciplinarne povezave so aktualne tudi za učne procese v srednješolskem in visokošolskem izobraževanju. Vedno večji pomen dobivajo tudi na podiplomskem študiju in predstavljajo izhodišče številnih projektov. Želimo si, da bi predstavljeni monografiji sledilo njeno nadaljevanje, v katerem bi prispevki segli tudi na navedena področja.